breuk - vlakken

FREUD IN NEDERLAND

Perdu

Amsterdam, januari 2023

Woede

De Stichting Breukvlakken organiseert in nauwe samenwerking met Stichting Perdu, vier avonden rond het thema ‘woede’. Wat is de bron van de toenemende ‘woede’ die we om ons heen zien, hoe wordt die ‘woede’ gereguleerd en gekanaliseerd. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we die ‘woede’ op een creatieve manier leren beheersen.
Met deskundigen, de psychoanalyse en de poëzie gaan we de ‘woede’ te lijf. Vier avonden over woedende vrouwen, boze boeren, kwade geesten, woeste mannen en gewetenloze ambtenaren.
Elke avond opent met een speciaal voor de gelegenheid geschreven gedicht waarna een tweetal deskundigen het thema van de avond verder zullen toelichten. Aan het eind van de avond is er ruimte voor een gesprek tussen dichter en sprekers en vragen uit het publiek.
De vier donderdagavonden vinden plaats in Perdu en zullen tegelijkertijd via een livestream te volgen zijn. Het programma duurt van 20.00 tot 22.00 uur.
De Stichting Breukvlakken stelt zich ten doel het Freudiaanse gedachtegoed levend te houden. De noties van conflicterende gevoelens, bewust en onbewust, de seksuele en agressieve driften, de wensen en de verlangens, zijn onmisbaar voor een zinnige duiding van maatschappelijke conflicten en onbehagen. De psychoanalyse biedt een begrippenapparaat en een zienswijze op de mens, die aan wetenschappelijke relevantie niets heeft ingeboet. (www.breukvlakken.nl)
Stichting Perdu staat voor het stimuleren en onder de aandacht brengen van bijzondere literatuur, en het onderzoeken van de relaties tussen die literatuur, andere disciplines, en culturele en maatschappelijke ontwikkelingen. (www.perdu.nl)

1. **Donderdag 1 december 2022** moderator Koen Hilberdink
   Ingehouden Woede en Schaamte

   Karen Lachmising **dichter**

   Nelleke Nicolai **psychiater en psychotherapeut**
   Vormt het seksistische en racistische patriarchaat nog steeds een belangrijke bron voor voortwoekerende woede. Hoe is het mogelijk dat het recht op abortus opnieuw ter discussie staat in Amerika. Zijn we er werkelijk op vooruitgegaan of zijn we alweer op de weg terug? Vrouwen zijn nog steeds slachtoffer van vele seksistische handelingen, vrouwen worden vermoord door mannen en mannen doden elkaar. Vrouwen slikken tot ze stikken.

Ingehouden woede uit zich in klachten van zowel fysieke als mentale aard of komt in onverwachte vormen op onverwachte momenten naar buiten.
Dr. Nelleke Nicolai (1947), psychiater (niet-praktiserend) en psychotherapeut heeft sinds eind 1977 patiënten behandeld met een voorgeschiedenis van seksueel misbruik en mishandeling en daarover veel gepubliceerd. Zij zal een beeld schetsen van de enorme hoeveelheid ingehouden woede en schaamte die een belangrijk deel van ons samenleven bepaalt.

Prof. Dr. Maaike Meijer emeritus hoogleraar genderstudies
Maaike Meijer onderzoekt verbeeldingen van mannelijkheid in bekende romans en films. Zij ziet mannenwoede daarin niet alleen getoond, maar ook ontraadseld. Wat kan mannen brengen tot disproportioneel geweld? Is het doodsdrift, dan wel een structureel onvermogen om verlies te nemen?

Wat is het in de mannelijke socialisatie dat geweld zo moeilijk beheersbaar en aantrekkelijk maakt? Meijer leest een exemplarische roman en een film om de analyses te volgen die mannelijk auteurs zelf van dit probleem maken. Opmerkelijk genoeg wordt mannelijke agressie door hen vaak gepresenteerd *als doodlopende weg*. Mannen lijken ermee te willen kappen. En dat is goed nieuws.

Maaike Meijer is emeritus hoogleraar genderstudies van de Universiteit van Maastricht. Zij is actief als schrijver, onderzoeker en spreker.
Naast tal van boeken en artikelen schreef zij biografieën van M. Vasalis (2011) en van F. Harmsen van Beek (2018). Haar deskundigheid ligt op het gebied van gender, neerlandistiek, poëzie en lied, feminisme en cultuurgeschiedenis. Op stapel staat een boek over mannelijkheid in hedendaagse literatuur en film, getiteld 'Radeloze mannen' dat bij uitgeverij Atlas Contact zal verschijnen.

2. **Donderdag 15 december 2022** moderator Christien Brinkgreve
Verbeelding – mensen verlangen naar iets dat ze zelf niet hebben bedacht

Sarah de Koning dichter

Marc de Kesel bijzonder hoogleraar 'Theologie, mystiek & moderniteit'

Marc de Kesel doet vanuit filosofisch perspectief aan onderzoek in domeinen als religie- en mystiektheorie, holocaustreceptie, lacaniaanse theorie en kunst- & cultuurkritiek.
Freud scheidt de doodsdrift, de destructie en een erotische agressie. Woede is een krachtige emotie, die vernietigend kan zijn en opbouwend.
In de psychoanalyse gaat het niet enkel over verdrongen seksuele driften. Het gaat er vooral over dat seksualiteit en drift – en het hele bestaan – op verbeelding drijven. Dat ons driftige Ik ons maar al te vaak meesleurt in tomeloze fantasie, is maar één facet dat door deze theorie wordt belicht. Een ander is dat ook dit 'Ik' zelf zijn grond heeft in een onbewuste verbeelding die wij niet beheersen maar waardoor wij beheerst worden. Wat betekent dit in ons denken over 'woede'? Marc de Kesel neemt ons mee in zijn verbeelding.

Marc de Kesel is bijzonder hoogleraar 'Theologie, mystiek & moderniteit' aan de faculteit Filosofie, Theologie en religiewetenschappen *alsook wetenschappelijk medewerker aan het Titus Brandsma Instituut, Radboud Universiteit, Nijmegen.*

Martine Groen klinisch psycholoog/psychotherapeut

In haar psychotherapeutische praktijk zag Martine Groen welke mechanismen werken bij de kanalisering van woede en schaamte. De theorie die ze daarover formuleerde baseerde ze op haar praktijkervaring en gaat vergezeld van reflecties op haar werkveld.
De vervorming van woede kent vele metamorfoses en details, die op elk niveau in families, vriendenkringen en organisaties een eigen kleur krijgen. De codes van die transformaties verschillen per cultuur en klasse. Zo bepalen racisme en seksisme in veel gevallen wat wel eervol is en wat niet. De waardering voor heldendaden en groepsdruk spelen een grote rol in uitsluiting van de Ander.

*Drs. Martine Groen is klinisch psycholoog/ psychotherapeut, niet praktiserend. Zij heeft zich gespecialiseerd in gerumineerde familiesystemen. Zij werkte in de vrouwenhulpverlening en was t*ien jaar verbonden aan de politie en brandweer. Ook werkte zij tien jaar in voormalig Joegoslavië. *Haar laatste publicatie 'Intieme Oorlog' schreef ze samen met Justine van Lawick en kent inmiddels de achtste druk.*

3. Donderdag 19 januari 2023 moderator Martine Groen
Geïnstitutionaliseerde woede en woede op rechts

Iduna Paalman dichter

Ellen Pasman advocaat

'Wie een dergelijk proces heeft, heeft het eigenlijk al verloren,' aldus de roman *Het proces* van Franz Kafka uit 1925. Dat gevoel hebben de ouders in de kinderopvangtoeslagaffaire een eeuw later ook ervaren aldus Ellen Pasman van wie in 2021 het boek *Kafka in de rechtsstaat, de toeslagenaffaire ontleed*, verscheen.
Wat er misging met de kinderopvangtoeslagen is geen toeval, maar een symptoom van de jarenlange verwaarlozing van de rechtsstaat. Kafka een eeuw later: hoe politiek, bestuur en de landsadvocaat de argeloze burger mangelden, en de rechter dat pas na tien jaar doorhad. Was en is er sprake van geïnstitutionaliseerde woede binnen de overheid? En hoe om te gaan met de enorme woede die deze zaak losmaakte?

Ellen Pasman (1958) is sinds 1987 advocaat in Amsterdam. Zij stond Willem Oltmans bij in zijn zaak tegen de Nederlandse staat, waarover ze in 2002 het boek Oud zeer *publiceerde.*

Abram de Swaan emeritus hoogleraar sociologie
De Woede op rechts

In zijn boek 'Tegen de vrouwen' (2019) gaat Abram de Swaan in op de woede van rechtsisten en jihadiasten over de emancipatie.

In de afgelopen halve eeuw is over de hele wereld het onderwijs op alle niveaus in razend tempo uitgebreid, vooral voor meisjes en jonge vrouwen. Daarmee veranderden de man-vrouwverhoudingen navenant. Vrouwen trouwen later, krijgen minder kinderen, werken langer en verdienen meer. Die winst aan kennis, inkomen en ook aan macht is voor veel mannen maar moeilijk te verkroppen. Vrouwen hebben mannen nu minder nodig als beschermer of als financieel toeverlaat. Volgens Abram de Swaan leidt deze ondermijning van de mannelijke overheersing tot maatschappelijke en psychische spanningen, die te herleiden zijn tot de kwetsuur van het mannelijk eergevoel: een collectieve en persoonlijke 'narcistische' krenking. De Swaan ziet de opkomst van het nieuwe extreem rechts, het christelijk fundamentalisme en het hardnekkige jihadisme als een reactie op de mondiale vrouwenemancipatie die voor zo veel mannen blijkbaar zo bedreigend is.

Abram de Swaan (1942) was van 1973 tot 2007 hoogleraar sociologie en sinds 2001 ook universiteitshoogleraar sociale wetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Hij was jarenlang columnist voor NRC Handelsblad en ontving in 2008 de P.C. Hooft-prijs voor zijn volledige oeuvre

4. **Donderdag 2 februari 2023** moderator Ralph Levie

Alara Adilow **dichter**

Hans Achterhuis **filosoof**
'Vreedzaam vechten': Macht en Geweld
De filosoof Hans Achterhuis heeft zich gedurende lange tijd bezig gehouden met het begrijpen en verklaren van het geweld dat sinds eeuwen onlosmakelijk verbonden lijkt met het samenleven van mensen. 'Woede' speelt daarbij zonder twijfel een grote rol. Achterhuis bouwt in zijn werk voort op een aantal voor hem bepalende denkers als Albert Camus, Ivan Illich, Michel Foucault, Hannah Arendt en René Girard. Botsingen van tegengestelde meningen en belangen zijn een groot goed in een open samenleving. De vraag is alleen: hoe gaan we hiermee om en welke middelen zetten we in? Of anders gezegd: hoe gaan we krachtig het conflict aan en zorgen we er tegelijkertijd voor dat het niet uit de hand loopt? Daarvoor muntte hij samen met Nico Koning de term 'vreedzaam vechten'.

Hans Achterhuis is een Nederlandse filosoof, gespecialiseerd in sociale en politieke filosofie. Als publiek intellectueel mengt Achterhuis zich regelmatig in maatschappelijke discussies. Hij schreef over thema's als welzijnswerk, schaarste en geweld. Achterhuis is emeritus hoogleraar filosofie aan de Universiteit Twente. In september 2022 verscheen zijn nieuwe boek 'Ik wil begrijpen. De onbekende Hannah Arendt' waaruit hij zeker zal putten deze avond.

Wouter Gomperts **klinisch psycholoog, psychotherapeut en psychoanalyticus**
Opgekropte helse woede. Over de affectieve onderbouwing van rechts-extremisme

Grootschalige emancipatiebewegingen en immigratiegolven zijn terugkerende fenomenen in westerse samenlevingen en hebben de mogelijkheden voor zelfbeschikking en zelfontplooiing voor heel veel mensen vergroot. Dat brengt onvermijdelijk rancune teweeg. Een machteloze, opgekropte woede, nijd, wraakzucht bij veel mensen die (zoals Menno ter Braak betoogde) niet krijgen waar zij met de democratische gelijkheidsidealen en rechtvaardigheidsbeginselen recht op menen te hebben, of (in de lijn van Norbert Elias) onder degenen die al lang bestaande machtsvoordelen en de bijbehorende gedragsmogelijkheden en identiteit verliezen. Wouter Gomperts gebruikt de psychoanalytische conceptualisering van perversie om een politieke stijl te beschrijven van extreemrechtse politieke leiders en bewegingen waarin de rancune in al zijn helse kwaadaardigheid wordt aangejaagd, verheerlijkt en uitgeleefd. Die perverse politieke stijl creëert of versterkt een diepe splijting in werkelijkheidsopvattingen en in de samenleving die tot politiek geweld kan leiden.

Dr. Wouter Gomperts (1951) werkte jarenlang bij de Universiteit van Amsterdam en het Nederlands Psychoanalytisch Instituut. Nu werkzaam als psychoanalyticus, leertherapeut en supervisor in eigen praktijk. In het programma 'Angst in bange dagen' in 2021 verzorgde hij een bijdrage onder de titel 'De verheerlijking van rancune'. Dit verhaal werd recent gepubliceerd in het Tijdschrift voor Psychoanalyse, jaargang 28 (2022), nummer 3.

Kaartverkoop: www.perdu.nl
De avonden beginnen om 20.00 uur en eindigen 22.00 uur, de bar is open tot 23.00 uur
Alle avonden zijn per livestream te volgen waarbij u betaalt voor een link.
De link ontvangt u twee uur voor aanvang van het programma.
Prijzen:

Normaal	€ 12,50 per avond	Passepartout voor 4 avonden €45,00
Studenten, Stadspas en 65+	€ 10,00 per avond	Passepartout voor 4 avonden €37,50
Livestream	€ 8,00 per avond	Passepartout voor 4 avonden €30,00

Contact Stichting Breukvlakken
www.breukvlakken.nl
Ralph Levie
E. ralph@enlev.nl
T. 0651816673

Contact Stichting Perdu
www.perdu.nl
Ruben Ing
perdu@perdu.nl